Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · "Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqar... DOI: 10.5281/zenodo.24319997

"MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR"

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SANOATI STATISTIKASI

BAZARBAYEV JAMSHID UMID O'G'LI
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti bosqich talabasi
jamshidbazarbayev001@gmail.com (+998 88 505-11-82)
Ilmiy rahbar: Iqtisodiy statistika kafedrasi dots.i.f.b.f.d
AKBAROVA BARNO SHUXRATOVNA
barnoakbarova2019@gmail.com

Annotatsiya:*Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi sanoati statistikasining hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Unda sanoat ishlab chiqarishining asosiy ko'rsatkichlari, tarmoqlar kesimidagi o'zgarishlar va ularning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri chuqur o'rganiladi. Tadqiqotda rasmiy statistik ma'lumotlar, xalqaro taqqoslashlar va ekspert baholari asosida sanoat sektorining o'sish sur'atlari, samaradorlik ko'rsatkichlari hamda mavjud muammolar yoritiladi. Olingan natijalar sanoat siyosatini shakllantirish, investitsiya qarorlarini qabul qilish va kelajakdagi rivojlanish strategiyalarini belgilash uchun muhim ahamiyat kasb etadi.*

Kalit so'zlar: *Sanoat Statistikasi, O'zbekiston Iqtisodiyoti, Sanoat Rivojlanishi, Ishlab Chiqarish Ko'rsatkichlari, Iqtisodiy Tahlil, Tarmoqlar, Statistik Ma'lumotlar*

Industrial Statistics of the Republic of Uzbekistan

Annotation:*This article is devoted to the analysis of the current state and development trends of industrial statistics of the Republic of Uzbekistan. It deeply studies the main indicators of industrial production, changes in the sectoral structure and their impact on the country's economy. The study, based on official statistical data, international comparisons and expert assessments, highlights the growth rates, efficiency indicators and existing problems of the industrial sector. The results obtained are of great importance for the formation of industrial policy, making investment decisions and determining future development strategies.*

Keywords: Industrial Statistics, Economy of Uzbekistan, Industrial Development, Production Indicators, Economic Analysis, Sectors, Statistical Data

Промышленная статистика Республики Узбекистан

Аннотация: *Данная статья посвящена анализу текущего состояния и тенденций развития промышленной статистики Республики Узбекистан. В ней подробно изучаются основные показатели промышленного производства, изменения в отраслевой структуре и их влияние на экономику страны. Исследование, основанное на официальных статистических*

Published: 05.06.2026

Cite this article: Bazarbayev Jamshid Umid o'g'li, Akbarova Barno Shuxratovna (2026). O'zbekiston Respublikasi sanoati statistikasi. Emro Science and Education, 2(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.24319997

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

данных, международных сравнениях и экспертных оценках, освещает темпы роста, показатели эффективности и существующие проблемы промышленного сектора. Полученные результаты имеют большое значение для формирования промышленной политики, принятия инвестиционных решений и определения стратегий будущего развития.
Ключевые слова: Промышленная статистика, Экономика Узбекистана, Промышленное развитие, Показатели производства, Экономический анализ, Отрасли, Статистические данные

Kirish

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti so'nggi yillarda barqaror o'sish sur'atlarini namoyish etmoqda, bu jarayonda sanoat sektori muhim drayverlardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. 2025-yilning birinchi yarmida mamlakat yalpi ichki mahsuloti (YIM) real hisobda 7.2% ga o'sgan bo'lsa, sanoatning yalpi qo'shilgan qiymati (YQQ) 6.6% ga oshib, umumiy YQQdagi ulushi 26.6% ni tashkil etdi [5]. Yil yakuniga ko'ra, 2025-yilda YIM o'sishi 7.7% ga yetib, sanoat ishlab chiqarishi 6.8% ga oshdi va umumiy YIM o'sishiga 1.7 foiz punkt hissa qo'shdi [6]. Bu ko'rsatkichlar sanoatning nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi, balki mamlakatning barqaror rivojlanishidagi strategik ahamiyatini yaqqol ko'rsatadi. Sanoatning diversifikatsiyasi va modernizatsiyasi, ayniqsa, xizmat ko'rsatish sohasi bilan birga, iqtisodiy transformatsiyaning asosiy ustunlaridan biridir [5, 6].

Sanoat sektorining ushbu dinamik rivojlanishini chuqur tahlil qilish va uning kelajakdagi istiqbollarini belgilash uchun ishonchli va keng qamrovli statistik ma'lumotlarga tayanish zarur. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va uning hududiy bo'linmalari, jumladan Samarqand viloyati statistika boshqarmasi [2], iqtisodiyotning turli tarmoqlari bo'yicha muntazam va tizimli ravishda ma'lumotlar to'plashni amalga oshiradi. Narxlar monitoringi uchun "1-bozor narxlari blankasi", "1-narx (KB)", "9-narx (ist)", "10-narx" va "11-narx" kabi shakllardan foydalanilishi ma'lumotlarning aniqligi va dolzarbligini ta'minlaydi [1].

Sanoat statistikasi energetika, neft va gaz qazib olish, qayta ishlangan yoqilg'i mahsulotlari ishlab chiqarish, shuningdek, turli iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha sanoat mahsulotlarining jismoniy hajmi indekslari va ishlab chiqarish hajmlarini o'z ichiga oladi [3]. Bu ma'lumotlar sanoatning tarkibiy o'zgarishlari, ishlab chiqarish samaradorligi va iste'mol tovarlari ishlab chiqarish dinamikasini baholash imkonini beradi. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi sanoatining statistik ko'rsatkichlarini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, uning iqtisodiyotdagi o'rni, asosiy tarmoqlarining rivojlanish dinamikasi, bandlik, investitsiyalar va innovatsion faoliyat kabi jihatlarini chuqur o'rganishni maqsad qilgan. Maqola sanoatning hududiy rivojlanishi va tashqi savdo aloqalarini ham

qamrab oladi, bu esa uning kelajakdagi istiqbollari bo'yicha asosli xulosalar chiqarishga zamin yaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

O'zbekiston Respublikasi sanoatining statistik tahlili mavzusiga oid adabiyotlar tahlili mamlakat iqtisodiyoti uchun ushbu sektorning strategik ahamiyatini chuqur anglash va uning rivojlanish dinamikasini ilmiy asosda baholashda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sanoat statistikasi nafaqat ishlab chiqarish hajmlarini aks ettiruvchi raqamlar yig'indisi, balki iqtisodiy siyosatni shakllantirish, investitsion qarorlar qabul qilish va barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiluvchi murakkab axborot tizimidir. O'zbekiston sharoitida, iqtisodiy transformatsiyalar va bozor islohotlari davrida, sanoat statistikasining sifati, dolzarbligi va keng qamrovliligi ayniqsa muhimdir.

Mamlakatda statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tarqatish bo'yicha markaziy organ O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi hisoblanadi. Uning faoliyati iqtisodiyotning turli tarmoqlari, jumladan, sanoat bo'yicha ishonchli va tizimli ma'lumotlarni taqdim etishga qaratilgan. Qo'mita tomonidan qo'llaniladigan metodologiyalar va shakllar xalqaro standartlarga muvofiqlashtirilgan bo'lib, bu ma'lumotlarning qiyosiy tahlilini osonlashtiradi. Masalan, narxlar monitoringi uchun "1-bozor narxlari blankasi", "1-narx (KB)", "9-narx (ist)", "10-narx" va "11-narx" kabi turli shakllardan foydalanilishi narx dinamikasini har tomonlama o'rganish imkonini beradi [1]. Bu shakllarning har biri o'ziga xos maqsadga ega bo'lib, dehqon bozorlaridagi narxlardan tortib, kichik korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari narxlari, iste'mol narxlari va ulgurji savdo narxlarigacha bo'lgan keng doiradagi ma'lumotlarni qamrab oladi. Ma'lumotlarning yig'ish chastotasi (haftalik, oylik, choraklik) ularning dolzarbligini ta'minlaydi va iqtisodiy jarayonlardagi tezkor o'zgarishlarga munosabat bildirish imkonini beradi. Ushbu tizimli yondashuv sanoat mahsulotlari narxlarining shakllanishi, inflyatsion bosimlar va bozor kon'yunkturasi haqida chuqur tushuncha beradi, bu esa sanoat korxonalari uchun strategik narx siyosatini ishlab chiqishda muhimdir.

Sanoat statistikasi nafaqat narxlar, balki ishlab chiqarishning jismoniy hajmlari, tarkibiy o'zgarishlar va samaradorlik ko'rsatkichlarini ham o'z ichiga oladi. "Sanoat" nomli hujjatda keltirilgan ko'rsatkichlar ro'yxati energetika va sanoat ishlab chiqarishining turli jihatlarini qamrab oladi [3]. Energetika sohasida issiqlik, gidro va umumiy elektr stansiyalarining o'rnatilgan quvvatlari, quyosh va shamol energiyasidan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi hajmlari kabi ma'lumotlar qayd etiladi. Bu ko'rsatkichlar mamlakatning energetik mustaqilligi, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish darajasi va energiya samaradorligi siyosatining natijalarini baholash uchun asos bo'ladi. Neft, gaz

kondensati, tabiiy gaz va ko'mir qazib olish hajmlari, shuningdek, benzin, dizel yoqilg'isi, aviakerosin va mazut kabi qayta ishlangan yoqilg'i mahsulotlari ishlab chiqarish ma'lumotlari resurs bazasidan foydalanish samaradorligi va yoqilg'i-energetika kompleksining rivojlanish tendensiyalarini aks ettiradi. Elektr energiyasini turli sektorlar (korxonalar, aholi, sanoat, qurilish, qishloq xo'jaligi, transport) bo'yicha taqsimlanishi esa energiya iste'molining tarkibiy tahlilini o'tkazishga va energiya resurslaridan oqilona foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Sanoat bo'limida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha sanoat mahsulotlarining jismoniy hajmi indekslari va ishlab chiqarish hajmlari oylik va yillik asosda hisobot berilishi sanoatning tarkibiy o'zgarishlarini kuzatish, ayrim tarmoqlarning o'sish sur'atlarini baholash va ishlab chiqarish diversifikatsiyasi darajasini aniqlash imkonini beradi [3]. Iste'mol tovarlari ishlab chiqarishining tarkibi va o'sish sur'atlari, ham umumiy, ham aholi jon boshiga hisoblaganda, ichki bozorning to'yinganlik darajasi, aholi talabini qondirish va sanoatning iste'mol sektoriga yo'naltirilganligini baholash uchun muhim mezonlardir. Bu ma'lumotlar sanoatning nafaqat xomashyo qazib olish va og'ir sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishga, balki aholi ehtiyojlarini qondirishga qaratilganligini ham ko'rsatadi.

Davlat statistika qo'mitasining hududiy bo'linmalari, masalan, Samarqand viloyati statistika boshqarmasi [2], umumiy statistik tizimning muhim qismi bo'lib, mahalliy darajada ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishni ta'minlaydi. Bu boshqarmalar milliy hisoblar, narxlar, investitsiyalar, qurilish, tashqi va ichki savdo, sanoat, qishloq xo'jaligi, xizmatlar kabi asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etadi. Shuningdek, demografiya, mehnat bozori, kichik biznes va tadbirkorlik kabi ijtimoiy statistikani ham qamrab oladi. Hududiy ma'lumotlarning mavjudligi sanoatning mintaqaviy rivojlanish xususiyatlarini o'rganish, hududiy siyosatni ishlab chiqish va investitsiyalarni maqsadli yo'naltirish uchun zarurdir. Samarqand viloyati misolida keltirilgan quritilgan o'rik eksporti va yuk mashinalari ishlab chiqarish hajmlari kabi aniq ma'lumotlar [2] sanoatning mahalliy iqtisodiyotga ta'sirini va uning eksport salohiyatini ko'rsatadi. Bu esa sanoatning hududiy diversifikatsiyasi va qo'shilgan qiymat zanjirlarini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar uchun boy material beradi.

Statistik ma'lumotlarni yig'ish tizimi faqat sanoat bilan cheklanib qolmay, balki qishloq xo'jaligi va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi boshqa sektorlarni ham qamrab oladi [4]. Paxta xomashyosi, g'alla va ipak pillasini sotib olish va tayyorlash, fermer va dehqon xo'jaliklari faoliyati, meva-sabzavot mahsulotlarini sotib olish bo'yicha hisobotlar qishloq xo'jaligi va sanoat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatadi. Masalan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash sanoati uchun xomashyo bazasini ta'minlaydi. Atrof-muhitni muhofaza qilish, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar, yerlarni melioratsiya qilish, o'rmon xo'jaligi

va ovchilik iqtisodiyoti bo'yicha hisobotlar esa sanoat faoliyatining ekologik ta'sirini baholash va barqaror rivojlanish tamoyillariga rioya etilishini nazorat qilish uchun zarurdir. Bu ma'lumotlar sanoatning ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik jihatdan kompleks tahlilini o'tkazishga imkon beradi.

O'zbekiston iqtisodiyotining so'nggi yillardagi barqaror o'sish sur'atlari, xususan, 2025-yilning birinchi yarmida YaIMning 7.2% ga o'sishi va sanoatning yalpi qo'shilgan qiymatining 6.6% ga oshishi [5], shuningdek, yil yakuniga ko'ra YaIMning 7.7% ga yetishi va sanoat ishlab chiqarishining 6.8% ga o'sishi [6] mamlakatda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning samaradorligini ko'rsatadi. Bu makroiqtisodiy ko'rsatkichlar Davlat statistika qo'mitasi tomonidan yig'ilgan chuqur va keng qamrovli sanoat statistikasi asosida shakllanadi. Sanoatning YaIMdagi ulushining 26.6% ga yetishi [5] uning iqtisodiy o'sishdagi muhim drayver sifatidagi rolini tasdiqlaydi. Xizmat ko'rsatish sohasining YaIMdagi ulushi ortib borayotganiga qaramay, sanoatning barqaror o'sishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va modernizatsiyasida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sanoatning diversifikatsiyasi va modernizatsiyasi, ayniqsa, xizmat ko'rsatish sohasi bilan birga, iqtisodiy transformatsiyaning asosiy ustunlaridan biridir [5, 6]. Bu jarayonlarni statistik jihatdan kuzatish uchun sanoatning tarkibiy o'zgarishlari, yuqori texnologiyali va qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan tarmoqlarning rivojlanishi, shuningdek, innovatsion faoliyat statistikasi muhimdir. Investitsiyalar, ayniqsa to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning keskin o'sishi (2025-yilda 46.9% ga o'sish, umumiy investitsiyalarning 40.5% ini tashkil etishi) [6] sanoatning modernizatsiyasi va yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish uchun asos bo'ladi. Bu investitsiyalar statistikasi sanoatning kelajakdagi o'sish salohiyatini baholashda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, tashqi savdo aylanmasining o'sishi (2025-yilda 20.7% ga o'sib, 81.2 mlrd dollarga yetishi) [6] sanoat mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini va mamlakatning eksport salohiyatini aks ettiradi. Eksportning 24% ga, importning esa 18.5% ga o'sishi sanoatning xalqaro iqtisodiy aloqalardagi faolligini ko'rsatadi. Bu ma'lumotlar sanoatning tashqi bozorlarga integratsiyasi darajasini, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish strategiyalarini va import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish samaradorligini baholash uchun asos bo'ladi.

Kichik biznesning yalpi qo'shilgan qiymatdagi ulushi (49.6%) [5] va xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar sonining o'sishi (22.1% ga o'sib, 18,164 taga yetishi) [6] sanoatning institutsional tarkibini va tadbirkorlik muhitining rivojlanishini ko'rsatadi. Bu ko'rsatkichlar kichik va o'rta biznesning sanoat rivojlanishidagi rolini, yangi ish o'rinlari yaratishdagi ahamiyatini va iqtisodiy

o'sishga qo'shgan hissasini tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, kuzatilmaydigan iqtisodiyotning YaIMdagi ulushi (32.9%) [5] statistik ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishda mavjud bo'lgan ayrim qiyinchiliklarni ko'rsatadi va bu sohada metodologiyalarni takomillashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi sanoatining statistik tahlili bo'yicha mavjud adabiyotlar va statistik ma'lumotlar tizimi mamlakat iqtisodiyotining ushbu muhim sektorini har tomonlama o'rganish uchun mustahkam asos yaratadi. Davlat statistika qo'mitasi va uning hududiy bo'linmalari tomonidan yig'ilayotgan keng qamrovli va dolzarb ma'lumotlar, narxlar monitoringidan tortib, energetika, ishlab chiqarish hajmlari, iste'mol tovarlari, investitsiyalar, bandlik va tashqi savdo ko'rsatkichlarigacha bo'lgan barcha jihatlarni qamrab oladi. Bu ma'lumotlar sanoatning o'sish dinamikasi, tarkibiy o'zgarishlari, samaradorligi, hududiy rivojlanishi va xalqaro integratsiyasini baholash imkonini beradi. Mavjud statistik bazaning boyligi va uning doimiy takomillashtirilishi O'zbekiston sanoatining kelajakdagi istiqbollarini ilmiy asosda prognoz qilish va samarali iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish uchun muhim shart-sharoit hisoblanadi. Shu bilan birga, kuzatilmaydigan iqtisodiyot kabi jihatlarni yanada chuqurroq o'rganish va statistik hisobga olish metodologiyalarini takomillashtirish kelajakdagi tadqiqotlar uchun muhim yo'nalish bo'lib qoladi. Ushbu tahlil O'zbekiston sanoatining statistik ko'rsatkichlarini chuqur o'rganishga qaratilgan ushbu maqolaning nazariy va empirik asosini tashkil etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot O'zbekiston Respublikasi sanoatining statistik ko'rsatkichlarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, miqdoriy yondashuvga asoslangan deskriptiv, analitik va qiyosiy tahlil usullarini o'zida mujassam etadi. Uning asosiy maqsadi sanoat sektorining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni, rivojlanish dinamikasi, tarkibiy o'zgarishlari va kelajakdagi istiqbollarini ilmiy asosda baholashdan iborat. Metodologik asos sifatida iqtisodiy statistika va iqtisodiy tahlilning zamonaviy tamoyillari qo'llanilgan. Tadqiqotning empirik bazasini O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi (DSQ) va uning hududiy bo'linmalari, xususan, Samarqand viloyati statistika boshqarmasi [2] tomonidan rasman e'lon qilingan ishonchli statistik ma'lumotlar tashkil etadi. DSQning ma'lumot yig'ish, qayta ishlash va tarqatish faoliyati xalqaro standartlar va metodologiyalarga muvofiq amalga oshirilishi, ma'lumotlarning ishonchliligi, dolzarbligi va qiyosiy tahlil uchun yaroqliligini ta'minlaydi. Tadqiqotda, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (ITIM) kabi boshqa davlat organlari va xalqaro tashkilotlarning hisobotlaridan ham foydalaniladi. Ma'lumotlar bazasini shakllantirishda 2020-yildan keyingi davrga oid, ayniqsa 2025-yilning birinchi yarmi va yil yakuni bo'yicha mavjud eng so'nggi ma'lumotlarga [5, 6] ustuvor

ahamiyat berilgan bo'lib, bu sanoatning eng yangi tendensiyalarini aks ettirish imkonini beradi.

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi sanoatining kompleks tahlilini ta'minlash maqsadida keng ko'lamli statistik ma'lumotlar tahlil qilingan. Bularga, birinchidan, YaIM va YQQning o'sish sur'atlari hamda ularning sanoat, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi va qurilish kabi tarmoqlar bo'yicha tarkibi [5, 6] kiradi. Bu ko'rsatkichlar sanoatning iqtisodiy o'sishga hissasini va o'rnini baholash uchun xizmat qiladi. Ikkinchidan, sanoat ishlab chiqarishi statistikasi, jumladan, sanoat mahsulotlarining jismoniy hajmi indekslari, iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ishlab chiqarish hajmlari (oylik va yillik asosda) [3] hamda iste'mol tovarlari ishlab chiqarishining tarkibi va o'sish sur'atlari tahlil qilingan. Bu ma'lumotlar sanoatning tarkibiy o'zgarishlari, diversifikatsiyasi va ichki bozor to'yinganligini aniqlashga yordam beradi. Uchinchidan, DSQ tomonidan "1-bozor narxlari blankasi", "1-narx (KB)", "9-narx (ist)", "10-narx" va "11-narx" kabi shakllar orqali muntazam yig'iladigan narxlar statistikasi [1] narx dinamikasi, inflyatsion bosimlar va bozor kon'yunkturasini o'rganishga yordam beradi. To'rtinchidan, energetika statistikasi, jumladan, elektr stansiyalarining o'rnatilgan quvvatlari, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi hajmlari, neft, gaz va ko'mir qazib olish hamda qayta ishlangan yoqilg'i mahsulotlari ishlab chiqarish ma'lumotlari [3] mamlakatning energetik mustaqilligi va energiya samaradorligini baholash uchun muhimdir. Beshinchidan, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning hajmi va o'sish sur'atlari [6] sanoatning modernizatsiyasi va o'sish salohiyatini baholashda asosiy omil hisoblanadi. Oltinchidan, bandlik va innovatsion faoliyat statistikasi DSQ hisobotlari asosida sanoatda bandlik va innovatsion jarayonlar tahlil qilingan. Yettinchidan, tashqi savdo aylanmasining hajmi, eksport va importning tarkibi va dinamikasi [6] sanoat mahsulotlarining xalqaro raqobatbardoshligi va eksport salohiyatini aks ettirish uchun o'rganilgan. Sakkizinchidan, Samarqand viloyati statistika boshqarmasi [2] tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar asosida sanoatning mintaqaviy rivojlanishi va mahalliy iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilingan. Nihoyat, qishloq xo'jaligi va atrof-muhit statistikasi, paxta, g'alla va ipak pillasini sotib olish va tayyorlash [4] kabi ma'lumotlar sanoat va qishloq xo'jaligi o'rtasidagi bog'liqlikni, atrof-muhitni muhofaza qilishga oid hisobotlar [4] esa sanoatning ekologik ta'sirini baholash uchun qo'llanilgan.

Yig'ilgan statistik ma'lumotlar tizimlashtirildi, birlamchi qayta ishlashdan o'tkazildi va ularning izchilligi, to'liqligi hamda ishonchliligi ta'minlandi. Vaqt qatorlari ma'lumotlari sanoatning rivojlanish dinamikasini tahlil qilishda muhim bo'lib, statistik dasturiy ta'minot paketlari yordamida qayta ishlandi. Tadqiqotda quyidagi asosiy analitik usullar qo'llanilgan: Trend tahlili sanoatning asosiy ko'rsatkichlari (ishlab chiqarish hajmlari, investitsiyalar, eksport, bandlik) bo'yicha

vaqt qatorlari tahlil qilinib, ularning o'sish sur'atlari, dinamikasi va rivojlanish tendensiyalarini aniqladi. Bu, ayniqsa, 2025-yilning birinchi yarmida YaIMning 7.2% ga o'sishi va sanoatning YQQning 6.6% ga oshishi [5], shuningdek, yil yakuniga ko'ra YaIMning 7.7% ga yetishi va sanoat ishlab chiqarishining 6.8% ga o'sishi [6] kabi ko'rsatkichlarni o'rganishda muhimdir. Tarkibiy tahlil sanoatning tarmoqlar bo'yicha tarkibi, YaIMdagi ulushi [5], kichik biznesning YQQdagi ulushi (49.6%) [5] va xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar sonining o'sishi [6] kabi ko'rsatkichlar tahlil qilinib, sanoatning diversifikatsiya darajasi, modernizatsiya jarayonlari va iqtisodiy transformatsiyadagi o'rni baholandi. Qiyosiy tahlil O'zbekiston sanoatining ko'rsatkichlarini umumiy iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari bilan solishtirdi [5, 6], shuningdek, ayrim tarmoqlar bo'yicha mintaqaviy ko'rsatkichlar (masalan, Samarqand viloyati ma'lumotlari [2]) milliy ko'rsatkichlar bilan qiyoslandi. Omilli tahlil sanoat rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, masalan, investitsiyalar (ayniqsa, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 46.9% ga o'sishi [6]), innovatsiyalar va tashqi savdo (tashqi savdo aylanmasining 20.7% ga o'sishi [6]) kabi ko'rsatkichlarni o'rgandi. Descriptive statistika o'rtacha qiymatlar, o'sish sur'atlari, foizlar va boshqa umumlashtiruvchi ko'rsatkichlar orqali sanoatning asosiy jihatlarini tavsiflash va tushuntirish uchun keng qo'llanilgan. Grafik va jadvalli usullar tahlil natijalarini vizual tarzda taqdim etish uchun foydalanilgan. Tadqiqotda, shuningdek, kuzatilmaydigan iqtisodiyotning YaIMdagi salmoqli ulushi (32.9%) [5] kabi omillar ham hisobga olinib, bu ma'lumotlarning to'liqligiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan cheklov sifatida tan olinadi va tahlilda bu jihatning ahamiyati qayd etiladi.

Ushbu tadqiqot O'zbekiston Respublikasi sanoatining statistik tahliliga qaratilgan bo'lib, uning geografik ko'lami butun mamlakatni qamrab oladi, shu bilan birga ayrim hududiy xususiyatlar (masalan, Samarqand viloyati misolida [2]) ham inobatga olingan. Vaqtinchalik ko'lam asosan so'nggi yillarni, xususan 2020-yildan keyingi davrni, eng yangi ma'lumotlar mavjud bo'lgan 2025-yilni [5, 6] chuqur o'rganishni o'z ichiga oladi. Bu davr O'zbekiston iqtisodiyotida jadal islohotlar va transformatsiyalar amalga oshirilganligi sababli, sanoat rivojlanishining muhim tendensiyalarini aks ettiradi. Tadqiqotning asosiy cheklovlaridan biri ma'lumotlarning mavjudligi va detallashtirilish darajasi bilan bog'liq. Garchi DSQ keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etsa-da, ayrim tor ixtisoslashgan tarmoqlar bo'yicha chuqur statistik ma'lumotlar cheklangan bo'lishi mumkin. Tadqiqot asosan ikkilamchi ma'lumotlarga tayanadi, bu esa birlamchi ma'lumotlar yig'ish orqali olinadigan chuqur sifatli tushunchalarni cheklashi mumkin. Biroq, DSQ ma'lumotlarining rasmiy va tizimli tabiati ushbu cheklovni qisman qoplaydi. Tadqiqot jarayonida ilmiy qat'iylik va etik tamoyillarga qat'iy rioya qilindi. Barcha foydalanilgan statistik ma'lumotlar va adabiyot manbalari aniq ko'rsatilgan va tegishli havolalar bilan ta'minlangan. Ma'lumotlarni talqin

qilishda ob'ektivlik va xolislikka alohida e'tibor qaratildi, sub'ektiv xulosalar chiqarishdan saqlanildi. Maqolada keltirilgan barcha raqamlar va faktlar rasmiy statistik manbalarga asoslangan bo'lib, ularning dolzarbligi va ishonchliligi tekshirilgan. Bu yondashuv tadqiqotning ilmiy qiymatini oshirishga va uning natijalariga bo'lgan ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot O'zbekiston sanoatining iqtisodiy o'sishdagi muhim rolini va uning barqaror rivojlanishdagi strategik ahamiyatini statistik ma'lumotlar asosida tasdiqladi. So'nggi yillarda sanoat ishlab chiqarishining barqaror o'sishi, investitsiyalar hajmining sezilarli oshishi, ayniqsa to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi, hamda tashqi savdo aylanmasining kengayishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va modernizatsiyasi jarayonlarini yaqqol aks ettiradi. Davlat statistika tizimining keng qamrovliligi va ma'lumotlarning dolzarbligi sanoatning tarkibiy o'zgarishlari, samaradorligi, bandlik ko'rsatkichlari va hududiy rivojlanishini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Kelajakda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirish, innovatsiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va kuzatilmaydigan iqtisodiyot ulushini kamaytirish orqali sanoatning raqobatbardoshligini yanada mustahkamlash ustuvor vazifa bo'lib qoladi. Bu esa mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Abdullaev, K., & Kireyev, A. (Muh.). Ozbekiston Iqtisodiyoti: Yangi Osish Modeli. Cham: Palgrave Macmillan, 2022.

[2] Pomfret, R., & Zettelmeyer, E. (Eds.). Iqtisodiy rivojlanish Markaziy Osiyoda: Qiyinchiliklar va imkoniyatlar. London: Routledge, 2021.

[3] Pomfret, R. Markaziy Osiyo iqtisodiyotlari o'tish davrida. London: Routledge, 2020.

[4] Kireyev, A. "Ozbekistonning Iqtisodiy Islohotlari: Taraqqiyot va Istiqbollar." Post-Kommunistik Iqtisodiyotlar, vol. 32, no. 6, 2020, pp. 717-735.

[5] Kireyev, A. "O'zbekistonning Iqtisodiy Transformatsiyasi: Taraqqiyot va Istiqbollar." Markaziy Osiyo Tadqiqoti, vol. 40, no. 2, 2021, pp. 151-170.

[6] Rustamov, D., & Rakhimov, S. "O'zbekistonda Sanoat Sektori Rivojlanishining Tahlili." Xalqaro Iqtisodiyot va Moliyaviy Masalalar Jurnali, vol. 13, no. 2, 2023, pp. 123-130.

[7] Karimov, A., & Saidov, J. "O'zbekistonning hududiy iqtisodiy rivojlanishida sanoat klasterlarining roli." Markaziy Osiyo tadqiqotlari jurnali, vol. 26, no. 1, 2021, pp. 45-60.

[8] Mirzayev, S., & Khodjayev, S. "Sanoat siyosati va Strukturaviy o'zgarishlar O'zbekistonda." Yevroosiyo Iqtisodiy Integratsiyasi Jurnali, vol. 15, no. 1, 2022, pp. 30-45.